

УДК [342.37/342.38](44)

В.В. СУХОНОС (мол.), докт. юрид. наук,
доц., ДВНЗ «Українська академія банківської
справи Національного банку України»

ВІД КОНСТИТУЦІЙНОЇ МОНАРХІЇ ДО ЗМІШАНОЇ РЕСПУБЛІКИ: ЕВОЛЮЦІЯ ФРАНЦУЗЬКОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Ключові слова: форма правління, система правління, конституційна монархія, змішана республіка, глава держави, парламентська республіка, президентська республіка, президент, король

Створення Конституційної Асамблеї, покликаної підготувати зміни до Основного Закону було обумовлено як кардинальними змінами у формі правління, що відбулися у 2010 р., так і розвитком конституційного процесу на сучасному етапі в Україні. Значною частиною цих змін все більшою мірою стає необхідність трансформації існуючої в нашій державі системі республіканського правління. Водночас, означений процес може дестабілізувати політичну ситуацію в Україні, а тому викликає певне занепокоєння. Саме тому, аналіз вдалого зарубіжного (перш за все – французького) досвіду стає вочевидь необхідним.

Концептуальні засади, напрямки і тенденції розвитку окремих інститутів державного механізму в умовах трансформації форми та системи правління вже були предметом наукових досліджень. Як приклад, можна згадати фундаментальні праці Ш. Ейзенштадта [1], Н. Менінга та Н. Парісона [2], колективну монографію «Авторитаризм та демократія в країнах, що розвиваються» [3], дослідження зарубіжних учених Р. Аграноффа, Ч. Вайза, С. Валанзуали, Л. Готропа, Дж. Т.С. Кілера [4] тощо. Не можна зазначити, що й французький досвід ігнорувався правознавцями. Зокрема, перехід Франції до V Республіки було досліджено в працях В. Чернеги [5], З. Черніловського [6], а також автора цієї статті [7, с.88–91].

Водночас, слід наголосити, що означений французький досвід не обмежується лише і виключно переходом Франції від парламентської до змішаної республіки, адже, як відомо, означена держава у XIX–XX ст. пройшла дві конституційні монархії, дві імперії та п'ять республік і практично узагальнити весь цей досвід, за виключенням авторів підручників з історії держави і права зарубіжних країн, практично ніхто не намагався. Тому, з огляду на вищезазначене, мета нашого дослідження буде полягати у надолуженні цієї прогалини і висвітленні того факту, що навіть ризиковані реформи можуть мати позитивний характер. Реалізації даної мети зумовила необхідність розв'язання наступних дослідницьких завдань: по-перше, охарактеризувати історичну необхідність трансформацій форм правління, які відбувалися протягом XIX–XX ст. у Франції і, по-друге, охарактеризувати статус глави держави під час означених змін.

Серед великих країн Франція, за словам доктора юридичних наук В. Чернеги, довгий час мала репутацію своєрідної лабораторії з апробації різних форм правління [5, с.67].

Так, протягом XIX ст. Франція реалізувала конституційну монархію, президентську та парламентську республіку. У XX ст. саме Франція започаткувала на своїх теренах змішану систему республіканського правління.

Історія становлення і розвитку конституційної монархії у Франції знає чотири етапи.

Перший етап розпочався відразу після Великої Французької буржуазної революції, коли, за словами відомого російського правознавця В. Іванова, вперше в Європі була здійснена спроба «реалізувати і конституційно закріпити поділ державної влади» [8, с.81]. Згідно Конституції Франції 1791 р. (ч.1 глави четвертої розділу третього) «вища виконавча влада зосереджується виключно в руках короля» [9, с.271], хоча й «реалізується під його керівництвом міністрами та іншими відповідальними органами» (ч.4 преамбули до розділу третього) [9, с.255].

Утім, як відомо, опір, котрий король Людовик XVI вчинив щодо організації протисто-

яння зовнішній агресії, змусив французькі законодавчі збори відсторонити його від влади: «До тих пір, поки Національний Конвент не висловиться щодо заходів, до яких необхідно удатися задля охорони суверенітету народу, царства свободи та рівності – глава виконавчої влади тимчасово усувається від виконання своїх обов'язків» [9, с.294]. Сформований відповідно до декретів Законодавчих Зборів Національний Конвент своїм декретом ліквідував королівську владу: «Національний Конвент одностайно наголошує, що королівська влада у Франції ліквідується» [10, с.268].

Відмова від одноосібної влади короля призвела до відмови від монархічної форми правління взагалі. Саме так завершився перший етап становлення й розвитку конституційної монархії у Франції.

Утім, зазначена відмова призвела до запровадження не теренах держави І Республіки. Її специфіка визначалася усвідомленням колегіальності як протилежності одноосібній монархічній владі. Сформований Національний Конвент від самого початку зосередив в своїх руках практично усю повноту державної влади. Утім, згодом саме він 25.03.1793 р. створив Комітет загальної безпеки і громадського порятунку у складі 25 членів (ст.1 відповідного Декрету) [9, с.313].

Після прийняття в 1793 р. нової Конституції Франції, колегіальний принцип державного апарату набув вирішального значення. Поряд із законодавчим корпусом Національних Зборів, який, згідно ст.53 Конституції 1793 р. мав право пропонувати закони та видавати декрети [9, с.337], існувала колегіальна виконавча рада, яка формувалася в складі 24 осіб законодавчим корпусом [9, с.338].

Проте в Конституції не було передбачено існування органу, який реально забезпечував державну незалежність – вищезгаданий Комітет загальної безпеки та громадського порятунку. В умовах же революційної кризи його роль ставала дедалі більшою. Саме тому 04.12.1793 р. було прийнято установчий закон про революційний порядок управління. Відповідно до нього (ст.1 відділу II) Національ-

ний конвент оголошувався єдиним центром управління [9, с.362]. Водночас, Комітет загальної безпеки зосереджував усю повноту контрольної влади. Виконавчий же Комітет, згідно ст.4 відділу II зазначеного закону, звітував перед вказаним Комітетом з питань нагляду. Фактично означена ситуація нагадує відповідальність уряду перед главою держави. Виходячи ж із того, що ст.1 відділу III поклала на Комітет загальної безпеки дипломатичні справи [9, с.364], можна сказати, що Комітет загальної безпеки та громадського порятунку був, по суті, колегіальним главою держави Французької Республіки.

Означений колегіальний принцип формування вищих державних органів домінував у Франції і в постякобінський період. У прийнятій 22.08.1795 р. Конституції законодавча влада закріплювалася за парламентом – Законодавчим Корпусом, який складався із двох палат – Ради старійшин та Ради п'ятисот (ст.44 Конституції) [9, с.388]. Виконавча ж влада передавалася директорії, що, згідно Конституції, складалася з п'яти призначених Законодавчим Корпусом членів (ст.132 Конституції) [9, с.395].

Слід зазначити, що діяльність директорії не була вдалою. Як цілком слушно зазначав з цього приводу П. Міжуєв: «Уряд Директорії... виявив себе неспроможним як у внутрішній, так і в зовнішній політиці» [11, с.19]. Саме тому, його було змінено на іншу колегіальну інституцію – тріумвірат консулів. У Конституції, що була прийнята 13.12.1799 р. було закріплено (ст.39): «Уряд складається з трьох консулів, що обираються на десять років та переобираються без перерви». Більше того, вперше на конституційному рівні були закріплені персоналії: ч. III означеної статті закріплювала, що конституція «призначає першим консулом громадянина Бонапарта, тимчасового екс-консула; другим консулом громадянина Комбасереса, екс-міністра юстиції; і третім консулом громадянина Лебрена, екс-члена комісії Ради старійшин» [9, с.426].

Як нам уявляється, колегіальний характер державних інституцій, що був притаманний

французькій республіці свідчить про її дещо архаїчний характер, адже сучасна республіка, поряд із колегіальністю, передбачає сильну одноосібну владу. Як абсолютно вірно зазначав з цього приводу відомий американський мислитель О. Гамільтон: «Більше всіх прославлені ґрунтовністю суджень і справедливостю поглядів політики й державні діячі висловилися на користь одного президента і численних законодавчих зборів. Вони з повними на те підставами вважали дієздатність найнеобхіднішою якістю першого, найбільш придатною для одноосібної влади, і аналогічно розглядали численні законодавчі збори найбільш пристосованими для обговорень, держателем мудрості і найліпше розрахованими на завоювання довіри народу, забезпечення його привілеїв та інтересів» [12, с.459]. У даному випадку сильна сторона колегіальності – можливість обговорення тієї чи іншої проблеми та прийняття найбільш виваженого рішення, у Франції не компенсувалася дієздатною одноосібною владою, яка б втілювала той «бік правління, що майже завжди потребує швидких дій, краще виконується одним, аніж багатьма» [13, с.295]. У випадку Франції вправна діяльність парламенту практично повністю нівелювалася виконавчим колегіальними інституціями, що обговорювали численні питання, але ні за що не відповідали.

Саме тому, діяльність консулів також не мала особливого успіху, адже вже в той момент «громадянин Бонапарт» відігравав найбільш вагомий роль. Проте таке обмеження певним чином стримувало його, а тому 18.05.1804 р. було прийнято Органічний сенатус-консулт, ст.1 якого передбачала: «Управління Республікою надається імператору, який приймає титул імператора французів» [10, с.419]. Означене положення, фактично, було конституюванням абсолютної монархії у Франції.

Щоб це пояснити, можна згадати, що саме так було 29.08.1926 р., коли майбутня складова частина сучасної Саудівської Аравії – Королівство Хіджаз, у своєму Основному Законі (ст.5) проголосило, що все управління Хіджазьким королівством знаходиться в руках Йо-

го Величності Короля Абд аль-Азіза, сина Абд ар-Разман аль-Файсал аль-Сауд [14, с.426].

Слід зазначити, що означена конституювання французького абсолютизму, скоріше за все, підтримувалося громадянами Франції, адже розгул демократії, а фактично – охлократії (влади натовпу), та олігархії, а фактично – плутократії (влади багатіїв), які відбувалися протягом революції, врешті-решт змусило французів згадати про переваги абсолютної монархії. Внаслідок же того, що сам Бонапарт користувався великою популярністю серед пересічних громадян, саме йому й було запропоновано трон. При цьому, ст.3 означеного сенатус-консульта закріплювала салічну систему престолонаслідування французького трону – імператорського звання за нащадками Наполеона Бонапарта. Так, І Республіка у Франції припинила своє існування, будучи заміненою І Імперією.

Після її падіння у Франції до влади повернулася династія Бурбонів. Саме їм людство зобов'язане юридичному закріпленню інституту глави держави.

Як відомо, 04.04.1814 р. Сенат Франції зробив проект нової Конституції країни. Ця конституція визнавала засади народного суверенітету і встановлювала, що французький народ вільно запрошує на престол Франції брата останнього короля, що матиме титул короля.

Ідея такого «запрошення» викликала обурення короля Людовика XVIII, який завжди наголошував на тому, що влада дана йому «Божою милістю». Це й наголошувалось на засіданні законодавчих зборів 04.06.1814 р. як у промові канцлера Дамбре (король зобов'язаний владою Богові та своїм предкам), так і у вступі до знаменитої конституційної Хартії, виданої відповідним указом короля (король повертається у свої володіння з дозволу «благого Провидіння» [9, с.438], а ніяк не з дозволу народу). Щоб остаточно поховати можливість конституційного відродження ідеї народного суверенітету 04.06.1814 р. король Людовик XVIII добровільно своїм указом видав конституційну Хартію, яку відомий

соціаліст-утопіст Анрі Сен-Сімон визначив як таку, що «освітила» падіння феодалізму і встановлення свободи совісті [15, с.47]. Саме ст.14 означеної Хартії закріплювала: «Король – верховний глава держави, розпоряджається збройними силами сухопутними й морськими, оголошує війну, укладає договори про мир, союз та торгівлю, призначає на державні посади і створює регламенти й ордонанси, необхідні для виконання законів і для безпеки держави» [9, с.441].

Виходячи з духу й тексту Хартії главі держави належала законодавча влада, хоча й здійснював він її за участю палат. Лише король як глава держави мав право законодавчої ініціативи, а палати могли лише клопотати перед королем про внесення закону та вказувати на його бажаний зміст. Жодні поправки до внесеного главою держави закону не можуть бути запропоновані палатами, якщо перед цим не було попередньої згоди короля. І лише главі держави належало право санкції та промульгації.

Щодо виконавчої влади, то вона не лише повністю була зосереджена в руках монарха, а й здійснювалася ним без будь-якої участі палат. Глава держави відправляв свої урядові функції насамперед за допомогою призначених ним міністрів, які очолюють відповідні державні відомства. Перед палатами міністри виступають насамперед як слуги короля, що самостійної влади не мають. Внаслідок же того, що урядові акти є насамперед актами монарха, то вони не потребують контрастигування.

Судова ж влада виходить від короля, вона відправляється його іменем суддями, котрих призначає сам глава держави.

Таким чином, Людовик XVIII, оголосивши себе «верховним главою держави», залишився «самодержавним та необмеженим владикою», що одарувавши французів Хартією, міг взяти її назад як єдиний носій суверенної влади.

Утім, діяльність Бурбонів та їхніх наступників на чолі держави не задовольнила більшість французьких громадян і в 1848 р. відбулася чергова революція, яка знову повалила

монархію і утворила Другу Республіку. Цього разу французи вирішили запровадити на теренах своєї держави президентську республіку, на зразок США, про що, зокрема свідчить ст.43 Конституції 1848 р.: «Французький народ доручає виконавчу владу одному громадянину, котрому присвоюється титул президента республіки». При цьому ст.46 передбачала, що президента обирають «безпосередньо виборці усіх департаментів Франції та Алжиру» [9, с.452], тобто президент обирався всенародно. Першим (і останнім) президентом II Республіки став племінник Наполеона I Луї Бонапарт. Утім, скориставшись своїми повноваженнями, він у грудні 1851 р. здійснив державний переворот і в грудні 1862 р. оголосив себе імператором Франції. Саме так виникла II Імперія. Її поразка у франко-прусській війні 1870–71 рр. призвела до остаточного падіння монархії у Франції та проголошення республіки. При цьому, була здійснена спроба повернутися до колегіального правління. Це, зокрема, намагалася здійснити так звана Паризька Комуна в 1871 р. І якщо спочатку влада в Комуні належала самопроголошеному Центральному комітету національної гвардії, про що свідчить, зокрема, резолюція делегатських зборів, які відбулися 24.02.1871 р.: «Національна гвардія вустами свого Центрального комітету простує проти будь-якої спроби обеззброєння та оголошує, що, у випадку необхідності, буде опиратися йому силою зброї» (п.1) і: «За цих обставин національна гвардія відмовляється признавати інших вождів, крім тих, кого вона сама собі обере» (п.3) [16]. Згодом, після формування самої Комуні в місті Париж, принцип колегіальності став абсолютно домінуючим, зокрема, сама Комуна складалася із комісій: Виконавча комісія, Комісія фінансів, Військова комісія, Комісія юстиції, Комісія громадської безпеки, Комісія продовольства, Комісія промисловості та обміну, Комісія зовнішній відносин, Комісія громадських служб, Комісія освіти [17]. Утім, комунари забули про негативний досвід французької революції кінця XVIII ст., коли абсолютне домінування коле-

гіальних структур, не дозволяло оперативно вирішувати актуальні питання державного управління та, особливо, зовнішньої політики. Саме тому вони не змогли вчасно зреагувати на протидію уряду Л.А. Тьера і врешті-решт зазнали поразки.

У 1875 р. Національні збори прийняли низку тимчасових конституційних законів. Незважаючи на промонархічну орієнтацію більшості представників національної еліти, означені закони конституювали республіканську форму правління. Утім, це була вже не президентська, а парламентська республіка, адже, згідно Конституційного закону про організацію державної влади, Президент республіки обирався на сім років абсолютною більшістю голосів сенатом та платою депутатів, з'єднаних в національні збори (ст.2), а кожен акт Президента республіки повинен був бути скріплений міністром (ст.3) [18, с.56]. Означена парламентська республіка проіснувала аж до червня 1940 р. і була знищена під час II Світової війни.

Після її завершення, французи повернулися до парламентської республіки: згідно ст.29 Конституції IV Республіки 1946 р., президент обирався парламентом на сім років [19, с.953]. І хоча перелік його повноважень істотно збільшився, зокрема, ст.32 означеної конституції надавала право президенту головувати в Раді міністрів, чого не було в 1875 р., проте кожен акт президента повинен був бути контрасигнованим Головою Ради міністрів та одним з міністрів [19, с.954].

Поразка у В'єтнамі та заколот в Алжирі призвів до політичної дискредитації IV Республіки і в результаті референдуму 1958 р. вона припинила своє існування, змінившись на V. І хоча спочатку конституція передбачала що Президент Республіки обирається на сім років виборчою колегією, котра включає в себе членів Парламенту, генеральних рад та асамблей заморських територій, а також обраних представників від муніципальних рад» [20, с.107], проте вже у 1962 р. з'явилася нова редакція конституції, згідно якої (ст.6) Президент Республіки обирається на 7 років загаль-

ним прямими голосуванням [20, с.107]. При цьому ніяких обмежень кількості президентських термінів не передбачалося, хоча, ще з часів засновника V Республіки Ш. де Голля, склався звичай двох термінів президентських повноважень. Означений звичай був ліквідований останніми змінами у 2008 р.: згідно чинної редакції ст.6, Президент Республіки обирається на п'ять років прямим загальним голосуванням і ніхто не може здійснювати цей мандат більш як два строки підряд [21, с.48]. При цьому, на відміну від Конституції IV Республіки, Конституція V Республіки (ст.19), хоча й передбачає необхідність контрасигнування більшості актів президента, проте залишає йому сфери, де контрасигнування не потрібно. І при цьому Президент Республіки не має формального права очолювати виконавчу владу. Все це свідчило про появу нової системи республіканського правління – змішаного в його президентсько-парламентському різновиді.

Таким чином, історія французького конституціоналізму була дуже всебічною та багатогранною. В своєму розвитку Франція протягом XIX–XX ст. пройшла конституційну та абсолютну монархію, а також усі системи поліархічної республіки. Саме Франція була батьківщиною конституційного закріплення інституту глави держави. Саме Франція започаткувала на своїх теренах інститут європейського президентства і довела, що президентська республіка несе в собі досить негативний авторитарний потенціал. Саме Франція була батьківщиною парламентської та змішаної республіки. І хоча далеко не завжди її досвід був позитивним, про що свідчить, зокрема, її намагання використати архаїчні елементи республіканського правління (абсолютизація колегіального правління), проте позитивного досвіду набагато більше.

У зв'язку з цим і сучасній Україні не слід боятися експериментувати із своєю формою та системою правління, адже лише такий ризик може врешті-решт призвести до найбільш вдалої моделі державного правління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Эйзенштадт Ш. Революция и преобразование обществ. Сравнительное изучение цивилизаций / Ш. Эйзенштадт ; пер. с англ. А. В. Гордона под ред. Б. С. Ерасова. – М. : Аспект Пресс, 1999. – 416 с.
2. Мэннинг Н. Реформа государственного управления: международный опыт / Ник Мэннинг, Нил Парисон ; пер. с англ. под ред. Г. Н. Чепыгова. – М. : Весь мир, 2003. – 496 с.
3. Авторитаризм и демократия в развивающихся странах / под ред. В. Г. Хороса. – М. : Наука, 1996. – 336 с.
4. Розподіл повноважень між гілками влади в умовах суспільно-економічної кризи : доповіді, презентації та дискусії : наук.-практ. конф. (7 квітня – 9 квітня 1995 р.) / Програма сприяння парламентові України. – К. : Агенція Міжнародного Розвитку Сполучених Штатів в Україні, 1997. – 191 с.
5. Чернега В. Н. Политический кризис и усиление президентской власти во Франции: размышление над опытом / В. Н. Чернега // Конституционный вестник РФСР. – 1991. – № 5. – С. 67–76.
6. Черниловский З. М. Институт президентуры в свете исторического опыта / З. М. Черниловский // Советское государство и право. – 1991. – № 6. – С. 110–116.
7. Сухонос В. В. Динаміка сучасного державно-політичного режиму в Україні: антиномія демократизму і авторитаризму : монографія / Володимир Вікторович Сухонос. – Суми : ВТД «Університ. кн.», 2003. – 336 с.
8. Иванов В. В. Принцип разделения властей в Конституции США 1787 г. и Конституции Франции 1791 г.: сравнительный анализ / В. В. Иванов // Государство и право. – 2000. – № 12. – С. 80–84.
9. Конституции и законодательные акты буржуазных государств XVII–XIX вв. (Англия, США, Франция, Италия, Германия) : сб. докум. / сост. Н. Н. Блохин ; под ред. П. Н. Галанзы. – М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1957. – 587 с.
10. Хрестоматия по истории Нового времени стран Европы и Америки : в 2 кн. Кн. 1. Внутривластическое развитие / сост. Д. В. Кузнецов. – Благовещенск : Изд-во БГПУ, 2010. – Ч. 1. XVII–XVIII вв. – 2010. – 290 с.
11. Мижуев П. Г. Глава государства. Организация высшей исполнительной власти в главных странах современного мира / Мижуев П. Г. – СПб. : Тип. Альтшулера, 1906. – 92 с.
12. Федералист. Политические эссе А. Гамильтона, Дж. Мэдисона и Дж. Джея / под общ. ред. и с предисл. Н. Н. Яковлева ; коммент. О. Л. Степановой. – М. : Прогресс-Литера, 1994. – 568 с.
13. Монтескье Ш. Л. О духе законов / Ш. Л. Монтескье // Монтескье Ш. Л. Избранные произведения / пер. с фр. ; ред. М. П. Баскин. – М. : Ин-т философии АН СССР, 1955. – С. 159–730.
14. Конституции государств Ближнего и Среднего Востока / сост. и пер. под ред. И. Д. Левина. – М. : Изд-во иностранной лит., 1956. – 591 с.
15. Сен-Симон. О промышленной системе / Сен-Симон // Сен-Симон. Избранные сочинения : в 2 т. Т. 2 / Сен-Симон ; пер. с фр. Л. С. Цетлина. – М. ; Л. : Изд-во АН СССР, 1948. – С. 47.
16. Образование Центрального комитета национальной гвардии. Резолюция делегатского собрания 27 февраля 1871 г. // Антология мировой политической мысли : в 5 т. Т. 5. Политические документы / [рук. проекта Г. Ю. Семигин и др. ; ред.-науч. совет: Г. Ю. Семигин (председатель) и др.]. – М. : Мысль, 1997. – С. 138.
17. Конституирование Коммуны. Первое заседание в среду 29 марта 1871 г. // Антология мировой политической мысли : в 5 т. Т. 5. Политические документы / [рук. проекта Г. Ю. Семигин и др. ; ред.-науч. совет: Г. Ю. Семигин (председатель) и др.]. – М. : Мысль, 1997. – С. 144.
18. Конституційний закон про організацію державної влади (25.02.1875 р.) // Конституції буржуазних країн. Конституції великих держав і західних сусід СРСР. – К. : Вид-во ЦВК УРСР «Радянське будівництво і право», 1936. – С. 56–57.

19. Конституции буржуазных государств Европы : сб. конституций / сост. Ф. А. Кублицкий ; ред. Г. С. Гурвич. – М. : Изд-во иностр. лит., 1957. – 1143 с.

20. Конституции зарубежных государств : сб. конституций / сост. В. В. Маклаков. – М. :

Изд-во БЕК, 1997. – 586 с.

21. Конституції зарубіжних країн : навч. посіб. / [авт.-упоряд.: В. О. Серьогін, Ю. М. Коломієць, О. В. Марцеляк та ін.] ; ред. В. О. Серьогін. – Х. : ФІНН, 2009. – 664 с.

Сухонос В. В. (мол.) Від конституційної монархії до змішаної республіки: еволюція французького конституціоналізму / В. В. Сухонос (мол.) // Форум права. – 2013. – № 1. – С. 996–1002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2013-1/13cvvefk.pdf>

Висвітлено актуальну тему трансформації форми правління. Зокрема, на прикладі Франції, розглянуто процеси, які відбуваються під час зміни існуючої форми та системи правління.

***

Сухонос В.В. (мл.) От конституционной монархии к смешанной республике: эволюция французского конституционализма

Освещена актуальная тема трансформации формы правления. В частности, на примере Франции рассмотрены процессы, которые происходят во время изменения существующей формы и системы правления.

***

Sukhonos V.V. (Jr.) From a Constitutional Monarchy to a Republic Mixed: the Evolution of French Constitutionalism

To the theme of transformation of the form of government is devoted. In particular, the example of France shows the processes that occur during the changes in the existing forms and systems of government.